

DÖVİZLİ SÖZLEŞMELERİN TÜRK LİRASINA UYARLANMASINDA DAMGA VERGİSİ PLANLAMA SEÇENEKLERİ

Memduh ASLAN, Doç. Dr.

Akın Gencer ŞENTÜRK, Avukat

F. Eda BAYSAL, Avukat

Ankara - İzmir, 14.09.2018

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda yapılan değişiklikle Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça (Hazine ve Maliye Bakanlığı) belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmayacağı düzenlenmiştir. Mevcut sözleşmeleri de 13 Ekim 2018 tarihine kadar Türk Lirasına çevirmek için taraflara anlaşmaları için süre verilmiştir.

Bu düzenleme gereğince taraflar sözleşmelerini uyarlamak zorundadırlar. Uyarlama, günün koşullarına uygun hale getirerek menfaat dengelemesini sağlamaktır. Menfaat dengesinin yeniden tesisi için taraflar farklı yöntemler kullanabilirler. Her bir yöntem tarafların Damga Vergisi yükümlülüğünü değiştirmektedir. Tarafların sözleşmeyi uyarlamak için kullanabileceği seçenekleri şu şekilde ortaya koyabiliriz;

1. Tarafların kendi aralarında, sözleşmenin bedele ilişkin kısmını karara uygun olarak uyarlaması,
2. Tarafların menfaat dengesini yeniden kurmak için bedelin dışındaki koşulları da değiştirerek uyarlaması,
3. Tarafların uyarlama görüşmelerini arabulucu ile sonuca kavuşturarak uyarlaması,
4. Tarafların uzlaşmayı, avukatları aracılığı ile ilam niteliğinde uzlaşma tutanağına bağlayarak uyarlaması,
5. Taraflar herhangi bir değişiklik yapmama konusunda anlaşabilir,
6. Anlaşma olmaması halinde tarafların hakim müdahalesini istemesi (uyarlama davası açması),

Görüldüğü üzere ilk beş seçenek tarafların anlaşmasına, son seçenek ise anlaşamamasına yöneliktir. Konuyu Damga Vergisi yönünden irdeleneceğimizden diğer hususlara gerek olmadığı sürece değinilmeyecektir.

32 sayılı Karar, konusu belli parayı ihtiva eden sözleşmeleri kapsamaktadır. 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 10. Maddesi gereğince damga vergisi maktu (spesifik-belirli bir miktar) veya nispi (ad volarem- belirli bir oran) olarak alınır. Nispi vergide, kağıtların nevi ve mahiyetlerine göre bu kağıtlarda yazılı belli para, maktu vergide, kağıtların mahiyetleri esastır.

Kanunun 14.ncü maddesi gereğince, kağıtların Damga Vergisi bu kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı nispet veya miktarlarda alınacaktır. 2018 yılı için kira sözleşmeleri için binde 1,89 (% 0,189) , diğer sözleşmeler için binde 9,48 (% 0,948) nispi Damga Vergisi belirlenmiştir.

1. Seçenek kullanılarak tarafların kendi aralarında sözleşmenin bedele ilişkin kısmını karara uygun olarak uyarlaması halinde, anlaşmaya vardıkları tarih itibariyle döviz kurunun TL karşılığını aşan bir tutar ile Türk Lirasına uyarlanması halinde, Damga Vergisi Kanununun 14. Maddesinin 2. Fıkrası gereğince sadece artan miktar sözleşmenin tabi olduğu nispette Damga Vergisine konu olacaktır. Eğer yeni belirlenen tutarın anlaşma tarihi itibariyle ilgili döviz kurunun Türk Lirası karşılığı ile aynı veya daha az olması halinde Damga Vergisi söz konusu olmayacaktır.
2. Seçenek kullanılarak, taraflar menfaat dengesini yeniden kurmak için bedelin dışındaki koşulları da değiştirerek uyarlamayı tercih edebilirler. Örneğin kira sözleşmesi gereğince kullanılan alanın azaltılması veya artırılması, gider yükümlülüklerinin kiraya veren ile kiracı arasında yer değiştirmesi, alım satım sözleşmeleri gereğince adet veya miktarlarda değişiklik yapılması, eser sözleşmelerinde eser boyutunun veya özelliklerinin değişmesi, gibi sair bedel dışında herhangi bir koşulda değişiklik olması halinde Kanunun 14/2 maddesi gereğince, damga vergisi yeni bir sözleşme gibi yeniden hesaplanacaktır.
3. Seçenek olarak tarafların uyarlama görüşmelerini arabulucu ile sonuca kavuşturarak uyarlamak istemeleri halinde ise; 6325 sayılı Arabuluculuk Kanununun 18. Maddesinin 3. Fıkrası gereğince, taraflar anlaşma belgesini icra edilebilirlik şerhi verdirmeden başka bir resmî işlemde kullanmak isterlerse, Damga Vergisinin de maktu olarak alınacağına yer verilmiştir[1]. Arabulucu kullanılarak uyarlamada bir anlaşmaya varılması halinde Damga Vergisi maktu olarak (2018 için 58,80 TL) uygulanacaktır. Arabuluculuk konusu belli bir parayı ihtiva ettiğinden azalan oranlı olarak arabulucu sayısına da bağlı olarak %9'dan %0,5'e kadar değişen oranlarda arabuluculuk asgari ücretinin de uygulanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Seçenek olarak taraflar uzlaşmayı avukatları aracılığı ile ilam niteliğinde uzlaşma tutanağına bağlayarak uyarlamayı tercih edebilirler. Avukatlık Kanununun 35/A maddesi gereğince taraf avukatları ile birlikte yapılan uzlaşmalar yargı kararı (ilam) niteliğindedir. Avukatlar aracılığıyla yapılacak anlaşmalar sözleşme niteliğinde değil uzlaşma (sulhname) niteliğinde olacaktır. Sulhnameler için Damga Vergisi yükümlülüğü de binde 9,84 (%0,984) olarak belirlenmiştir. Sulhname yeni bir işlem olacağından Damga Vergisi Kanununun 14. Maddesindeki hükmünden faydalanma

olanağı tartışmalıdır. Avukatlar aracılığı ile yapılacak ilam niteliğinde uzlaşmalarda asgari ücret tarifesinde 2018 yılı için 725 TL belirlenmiştir.

5. Seçenek olarak taraflar herhangi bir uyarılama yapmama konusunda uzlaşabilirler. Damga Vergisi yönünden herhangi bir değişiklik olmadığı için bir vergi de söz konusu olmayacaktır. Ancak 32 sayılı Karara aykırı olarak uyarılama yapılmamasının da farklı hukuki sonuçları olacaktır. Bu konuya başka bir yazımızda değineceğiz.
6. Seçenek olarak tarafların uyarılama konusunda anlaşamayarak hakimin müdahalesini istemeleri halinde, mahkemece belirlenecek yeni tutar dövizin Türk Lirasının karşılığının daha üzerinde bir tutar belirlense bile mahkeme kararları damga vergisine tabi olmadığı için herhangi bir damga vergisi söz konusu olmayacaktır. Ancak yargılama nedeniyle yargı harçları ve taraflar avukat ile temsil edilmişler ise avukatlık ücretlerinin dâhil olduğu yargılama giderleri ortaya çıkabilecektir.

Uyarılamanın Damga Vergisi yönünden planlamasında ortaya çıkacak 6 seçenekten hangisinin daha tercih edilebilir olduğu yönünde genel bir belirleme yapmak çok doğru değildir. Her uyarılama konusu ile tarafların varmak istedikleri sonuç tercihlerin cazibesini değiştirebilir.

[1]Burada şu hususu da dikkate almak da gerekebilir, Vergi Hukuku bakımından ekonomik yorum çerçevesinde tarafların aynı ekonomik sonucu elde etmek için daha az vergi ödemek için hukuki işlemi farklı bir formda gerçekleştirmeleri peçeleme olarak nitelendirilmekte ve Vergi Usul Kanununun 3. Maddesindeki vergiyi doğuran olayın gerçek mahiyetinin esas alınması gerektiği yönündeki gerçeklik ilkesi çerçevesinde, vergisel sonucu bakımından eleştiriye uğrayabileceği düşünülebilir. Ancak, bu maddeye yapılan iptal başvurusu kapsamında Anayasa Mahkemesi'nin 10.07.2013 tarihli (E: 2012/94 K: 2013/89) kararında, kanun koyucunun yargının iş yükünü azaltmak amacıyla getirdiği arabuluculuk kurumunu teşvik amacıyla yaptığı bu düzenleme, arabuluculuğun ihdas edilmesinde güdülen amaçla uyumlu olduğu gibi söz konusu düzenlemede Anayasa'ya aykırı bir yön görmemiştir.

UYARI

Makale olarak kaleme alınmış metinlerde ifade edilen görüşler, kaleme alındığı tarihte yazarın savunduğu görüşlerdir. Bu görüşler, mevzuatta meydana gelen / gelecek gelişmeler ile değişmiş olabilir. Her durumda, özellikle mevzuata yapılan yollamalar, bir başka kaynaktan daha teyit edilmeden kullanılmamalı ve ifade edilen görüşlerin, başka ortamlarda kabul görmeyebileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Yazarın bu konuda bir taahhüdü de bulunmamaktadır. Mevzuatımızın özellikle vergi mevzuatımızın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz. Bu çalışmada yer alan bilgi ve açıklamalardan dolayı Av. Akın Gencer ŞENTÜRK'e sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Çalışma ve yazılardan kaynak gösterilmek şartıyla alıntılar yapılabilir. Ancak çalışma ve yazıların bir bütün halinde kullanımı tüm ortamlar ve kullanım şekilleri için telif sahibinin yazılı iznine bağlıdır.